

Regeringsuppdraget förorenade sediment, RUFFS

mars 2020

För att öka kunskapen om förorenade sediment har regeringen gett flera myndigheter i uppdrag att genomföra utredningar och kartläggningar för att kunna ta fram bättre vägledningsmaterial för efterbehandlingsarbetet. Långsiktig målsättning är att på nationell nivå utveckla branschens arbetssätt för att uppnå en kostnadseffektiv hantering av förorenade sedimentområden. För åren 2019–2021 har regeringen avsatt 60 Mkr för genomförandet av uppdraget, som ska slutrapporteras i januari 2022.

För förorenade områden på land finns sedan många år ett väletablerat arbetssätt för att inventera, undersöka och efterbehandla de områden som innebär störst risker för miljön och människors hälsa. Arbetet med förorenade sediment ligger jämförelsevis långt efter. Överblicken över den nationella situationen är sämre, färre undersöknings- och åtgärdsinsatser har utförts och det finns färre erfarenheter och vägledningar att luta sig mot. Därför behövs ökad samverkan mellan forskare, myndigheter och verksamhetsutövare kring det kunskapsbehov som finns och ett arbetssätt som säkerställer att resultat som forskningen genererar kan tillämpas i vägledningar och åtgärder.

Vikten av samverkan

SGU har under flera år lyft behovet av att prioritera frågor kopplade till förorenade sediment. Vi har under nästan 10 år arbetat i nära samverkan med de fyra myndigheter som vi nu får uppdraget med: Naturvårdsverket (NV), Statens geotekniska institut (SGI), Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och länsstyrelserna. Det lyckade samarbetet för att driva på i denna fråga är en bidragande faktor till att regeringsuppdraget har kommit till stånd. Inom ramen för den Miljömålsrådsåtgärd som SGU samordnade under 2017 tog vi gemensamt fram en nulägesanalys av hur arbetet med förorenade sediment fungerar idag och presenterade förslag på hur man borde arbeta för att uppfylla flera miljömål. Till den Fördjupade utvärderingen av Sveriges miljömål 2019 (FU19) gjordes en konsekvensutredning för att avgöra vilka styrmedels- eller åtgärdsförslag som var viktigast att genomföra för att nå miljömålen. På uppdrag av HaV gjordes

då en samhällsekonomisk konsekvensanalys som resulterade i rapporten Förbättrad kunskap för en kostnadseffektiv hantering av förorenade sediment. Dessa insatser är starkt bidragande orsaker till att RUFFS har blivit verklighet och förhoppningen är att regeringsuppdraget kommer att leda till fler initiativ till myndighetssamarbete i framtiden.

Miljögifter sprids och begravs inte

Sediment är en viktig del i det akvatiska ekosystemet eftersom de utgör habitat för bottenlevande växter och djur. Det är därför viktigt att sedimenten inte innehåller för höga halter av miljöföroreningar som kan utgöra risker mot vattenmiljön och de organismer som lever där. Tidigare fanns en föreställning om att de föroreningar som hamnar i vatten och sediment begravs med tiden och inte utgör någon fara för människor, vatten- och sedimentlevande organismer och djur. Men allt eftersom vi undersöker sjö- och havsbottenarna i våra vatten vet vi nu att så är inte alltid fallet. Förorenade sediment kan genom fysiska störningar spridas långt via vattnet och förändringar i klimatet som ökad nederbörd och översvämningar kan bidra till att föroreningar sprids genom ras, skred och erosion. De förorenade sedimenten är en av orsakerna till att Östersjön är en av världens mest förorenade inlandhav.

Källorna till miljögifter i sediment

De föroreningar som återfinns i svenska sediment härrör från olika perioder i Sveriges historia och från olika påverkanskällor. Innan Miljöskyddslagen trädde i kraft 1969, var det lagligt att släppa ut orenat process-, industri- och avloppsvatten i naturen. Idag kommer föroreningarna från andra

diffusa påverkanskällor såsom båtottenfärger och atmosfärisk deposition. Miljöföroreningar, både organiska och oorganiska binder till partiklar som med tiden sedimenterar till botten och bildar förorenade sediment på sjö- och havsbottnar.

Pilotförsök med densitetsstyrd lågflödesmuddring och avvattning av förorenade sediment i så kallade geotuber i Ala Lombolo, Kiruna kommun. SGU ansvarar för att genomföra fler pilotförsök för att testa åtgärds tekniker inom RUFFS.

Uppdraget om förbättrad kunskap för hantering av förorenade sediment (RUFFS)

- sammanställa befintliga data avseende förorenade sediment samt sammanställa och utvärdera erfarenheter från tidigare efterbehandlingsprojekt både i Sverige och utomlands,
- kartlägga utbredningen av förorenade sedimentområden för en nationell överblick,
- utveckla en nationell prioriteringsmetodik för vilka sedimentområden som ska undersökas och genomföra kompletterande undersökningar,
- utveckla vägledningar för inventering och bedömning av hälso- och miljörisker vid förorenade sedimentområden till exempel för vilka bedömningsgrunder, riktvärden och metoder som bör användas,
- skapa en nationell kunskapsplattform och möjliggöra för expertstöd för förorenade sediment för att säkerställa erfarenhetsåterföring,
- genomföra pilotprojekt där olika metoder testas och utvärderas för att kunna ta fram situationsanpassade metoder för förorenade sediment.

Delprojekt inom Regeringsuppdraget förorenade sediment	Ansvarig myndighet
1 Datasammanställning nationell överblick förorenade sediment	SGU och LST drivansvariga
2 A Prioriteringsmetodik och inventering av förorenade sediment	LST drivansvarig
2 B Undersökningsplaner och kompletterande undersökningar	HaV drivansvarig SGU utför kartläggningen
3 A Riskbedömning av förorenade sediment	SGI drivansvarig
3 B Förbättrad vägledning vid åtgärder och avhjälpande inom förorenade sedimentområden	NV drivansvarig
4 A Erfarenhetsåterföring	SGU drivansvarig
4 B Pilotprojekt	SGU drivansvarig
5 Nationell kunskapsplattform	SGI drivansvarig